

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»
на тему:
**«Система прямого оподаткування в Україні: фіскальна та регулююча
роль»**

Виконавець

студент факультету фінансів та банківської
справи

Шамін Кирило Едуардович

Науковий керівник

К.е.н., доцент

Мартинюк Ірина Василівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сьогоднішній день одним з найвагоміших механізмів регулювання нашої економіки є стійка податкова політика, яка в свою чергу підтримує стабільний розвиток соціально-правових відносин в економіці країни. Через такий важіль як податки держава впливає на розвиток виробництва, підтримує пріоритетні галузі господарства, регулює соціальну сферу. Держава здійснює вплив на фінансові результати підприємницької діяльності через систему прямого оподаткування, оскільки вагому частку витрат підприємств при оподаткуванні становить податок на прибуток та єдиний податок для тих, хто знаходиться на спрощеній системі оподаткування. Виходячи з цього, важливим постає питання регулювання доходів юридичних і фізичних осіб системою прямого оподаткування, яке є досить актуальним для нашої країни.

Мета дослідження. Дослідження теоретико-методичних засад системи прямого оподаткування та визначення пріоритетних напрямків вдосконалення її фіскального та соціально-регулюючого потенціалу в Україні.

Завдання дослідження:

- розглянути історичний розвиток прямого оподаткування;
- дослідити соціально-економічну сутність прямого оподаткування;
- проаналізувати законодавче підґрунття з нарахування та справляння прямих податків;
- оцінити фіскальну та регулюючу роль прямих податків в загальній системі оподаткування України;
- представити прогностичні показники податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України;
- розглянути зарубіжний досвід країн, яку досягли значних успіхів у цій сфері та можливості його адаптації в Україні;
- запропонувати шляхи удосконалення вітчизняної системи прямого оподаткування.

Об'єкт дослідження. Система прямого оподаткування та процес справляння податків, що входять в цю систему.

Предмет дослідження. Економічні відносини, що виникають в процесі справляння прямих податків, які виникають між державою та платником податків.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи дослідження, як: історичний (в процесі дослідження основних етапів становлення елементів системи прямого оподаткування), аналіз (при дослідженні основних показників сплати прямих податків), синтез (для визначення можливостей адаптації зарубіжного досвіду), порівняння (при розробці напрямків удосконалення механізму сплати прямих податків в Україні), статистико-економічні методи, в тому числі графічний, фінансового аналізу (в процесі дослідження тенденцій розвитку

оподаткування, а також факторів, котрі впливають на розмір податкових надходжень до бюджету), а також метод узагальнення (для уточнення сутності та змісту становлення системи прямого оподаткування).

Інформаційна база дослідження. Діючі законодавчі і нормативно-правові акти України стосовно прямого оподаткування, дані Державної податкової служби, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби, Міністерства фінансів України а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань теорії і практики прямого оподаткування, інтернет джерела.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (46 найменувань) та 5-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінок. Основний зміст викладено на 109 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 38 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Шляхи підвищення фіскальної ролі прибуткових податків в Україні» // Студентський науковий збірник 2019-2020 навчального року, випуск №8.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичне обґрунтування прямого оподаткування»* розглянуто історичний розвиток прямого оподаткування, визначено сутність податку та прямого оподаткування, досліджено законодавче підґрунття нараховування та справляння прямих податків.

У другому розділі *«Аналіз системи прямого оподаткування в Україні, 2014-2018 рр.»* проаналізовано динаміку надходжень прямих податків до Зведеного бюджету України, оцінено фіскальну та регулюючу роль прибуткових податків в Україні за період 2014-2018 роки, представлено прогнозні показники податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України.

У третьому розділі *«Шляхи удосконалення системи прямого оподаткування в Україні»* розглянуто зарубіжний досвід країни, які досягли значних успіхів у сфері прямого оподаткування та можливості його адаптації в національній економіці, визначено проблемні місця прямих податків в Україні та запропоновано шляхи удосконалення вітчизняної системи прямого оподаткування.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1) було розглянуто основні етапи становлення системи прямого оподаткування. Досліджено думки вчених-економістів щодо сутності прямого оподаткування. Встановлено, що прямі податки можуть мати стримуючий або стимулюючий характер, через податки держава обмежує чи стимулює розвиток окремих галузей, напрямків, видів діяльності.

Проаналізовано основні нормативно-правові документи щодо нарахування та справляння прямих податків. Доведено, що на збільшення обсягу податкових надходжень вагомий вплив здійснив введений у 2014 році військовий збір, який на сьогоднішній день має вагоме фіскальне значення, що сприяє збалансуванню бюджету і, відповідно до Основних напрямків бюджетної політики на 2018–2020 роки, його не планують скасовувати у найближчій перспективі, а також значний рівень інфляції в країні і зміни у законодавстві;

- 2) встановлено, що податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств є одними з основних джерел доходів бюджету держави, які використовуються для регулювання доходів і накопичень різних соціальних груп населення та ділової активності підприємств. Розглянуто порядок нарахування та сплати основних податків у системі прямого оподаткування в Україні та основні нормативно-правові акти щодо регулювання даного податків. Охарактеризовано процес застосування податкової соціальної пільги з ПДФО, яка поділяється на відповідні категорії, але наявність відповідних недоліків (обмеження за розміром доходу, отриманого як заробітна плата; у розрахунок береться до уваги не будь-який дохід, нарахований працівникові, а тільки дохід у вигляді заробітної плати та прирівняних до неї доходів та інші) обмежує її соціальних характер;
- 3) визначено, що екологічний податок має не тільки економічне значення, а й вагоме соціальне значення. Проте, фіскальна роль екологічного податку реалізується лише для областей з найбільшою кількістю забруднювачів довкілля та, відповідно, найбільшими обсягами надходжень екологічного податку. Фіскальна роль екологічного податку у цілому для державного і зведеного бюджету незначна. Але за його допомогою держава може зменшити забруднення навколишнього середовища шляхом не тільки збільшенням ставок та витрат на подолання проблем, а й заборонаю на використання застарілого обладнання, а також підняттям відповідних стандартів до світових показників. Це можна досягти шляхом звільнення від оподаткування ту частину доходу, яка буде інвестуватися в оновлення застарілого обладнання та ліквідацію екологічних наслідків;
- 4) проаналізовані податкові надходження до Зведеного бюджету України за якими вдалося встановити, що на їх збільшення вплинули зміни ставок, підвищення рівня заробітних плат та інфляцією, а також таке зростання обумовлене перерозподілом коштів між державним і місцевими бюджетами, а саме частковим зарахуванням надходжень від прямих податків до державного бюджету. Також, ще одним чинником, який вплинув на збільшення податкових надходжень, став введений у 2014 році військовий збір, надходження якого з кожним роком збільшуються і за час свого існування додатково забезпечив надходження до бюджету у розмірі 57 млрд. грн. З кожним роком зростає і частка податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях Зведеного бюджету України та прямих податках, що на кінець 2018 року

становить більше 21,4 % та 10,8 %, а також 46,7 % та 23,5 % відповідно, завдяки фіскальним заходам;

- 5) оцінено фіскальну та регулюючу роль ПДФО та ППП в Україні. Надходження за цими податками з кожним роком збільшуються, що пояснюється змінами в податковому законодавстві, тобто розширенням існуючої бази оподаткування, зміна ставки податку, рівень інфляції тощо, які зумовили зростання податкового навантаження на доходи та прибуток, а також різкою девальвацією гривні. Темпи зростання надходжень ПДФО та його основної бази для нарахування заробітної плати є нерівномірні, що може свідчити про існування значного податкового навантаження на громадян, які отримують легальні заробітні плати. Визначено порядок розрахунку ефективної ставки податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток за яким вона розраховується як співвідношення загальної суми сплаченого податку до суми оподатковуваних доходів фізичних осіб або до суми фінансового результату, а саме прибуткових підприємств. На основі проведеного аналізу встановлено, що податкова політика є фіскальноорієнтованою, яка в свою чергу майже не враховує соціального аспекту оподаткування;
- б) досліджуючи практику справляння податку на майно в Україні можна визначити, що вагому часту усіх надходжень складають саме кошти від земельного податку, який у 2015 році був включений до складу податку на майно і більше 85 % цього податку щорічно надходять від юридичних осіб з яких на частку орендарів припадало не менше 57,0%. Ці числа відображають домінуючу сьогодні форму землекористування: не через право власності, а через взяття в оренду земельних ділянок. Такий стан можемо охарактеризувати неналежним рівнем розвитку офіційного ринку землі. Маємо зазначити, що податок на майно в Україні характеризується низькою фіскальною вагою, тоді як у країнах з розвинутою економікою податок на майно/нерухомість є одним з основних джерел доходів місцевих бюджетів;
- 7) проаналізовано зарубіжний досвід справляння прямих податків та визначено основні відмінності в системі прямого оподаткування іноземних країн та України: існує різниця стосовно прозорості та відкритості оподаткування; наявність прогресивної шкали оподаткування доходів; правила оподаткування доходів громадян в ЄС встановлюються, в більшості країн, органами місцевого самоврядування, а не на загальнодержавному рівні; надання соціальних пільг у справлянні податку з доходів фізичних осіб не окремим фізичним особам, а сім'ям, не оподаткування тієї частини прибутку, яка відраховується на здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств та оновлення застарілого обладнання, більші обсяги витрат на ліквідацію екологічних проблем;

АНОТАЦІЯ

Шамін К. Е., «Система прямого оподаткування в Україні: фіскальна та регулююча роль».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Фіскальне та митне адміністрування»,

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти та історичний розвиток прямого оподаткування; досліджено думки вчених-економістів щодо сутності прямого оподаткування; проаналізовано основні нормативно-правові документи щодо нарахування та справляння прямих податків.

Проведено оцінку фіскальної та регулюючої ефективності основних прямих податків; досліджено практику справляння податку на майно, екологічного податку та рентної плати в Україні; наведені прогнозні показники прибуткових податків.

Розглянуто зарубіжний досвід справляння прямих податків та визначено основні відмінності в системі прямого оподаткування іноземних країн та України; визначено напрями удосконалення системи прямого оподаткування в Україні.

Ключові слова: податок, пряме оподаткування, доходи бюджету, Зведений бюджет України, ставки податку, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, екологічний податок, рентна плата, податок на майно, видатки бюджету.

ANNOTATION

Shamin K. E., «Direct taxation system in Ukraine: fiscal and regulatory role».

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program «Fiscal and Customs Administration», Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Diploma thesis deals with theoretical aspects and historical development of direct taxation; the opinions of economists on the nature of direct taxation are investigated; the main legal documents on the calculation and collection of direct taxes are analyzed.

The assessment of the fiscal and regulatory effectiveness of the basic direct taxes; the practice of property tax, environmental tax and rent payment in Ukraine is investigated; Income tax estimates are given.

Foreign experience of direct taxation is considered and the main differences in the system of direct taxation of foreign countries and Ukraine are identified; the directions of improvement of the direct taxation system in Ukraine are defined.

Keywords: tax, direct taxation, budget revenues, consolidated budget of Ukraine, tax rates, personal income tax, corporate income tax, environmental tax, rent, property tax, budget expenditures.